

Rapport 2008:20

Arkeologisk förundersökning i form av antikvarisk kontroll

Schaktning för bergvärme i kv Skulptören 17

kv Skulptören 17
Vadstena stad och kommun
Östergötlands län

Mats Magnusson

Schaktning för bergvärme i kv Skulptören 17

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Områdesbeskrivning.	4
Syfte	4
Metod och dokumentation	4
Resultat	4
Referenser	5
Tekniska uppgifter.	6

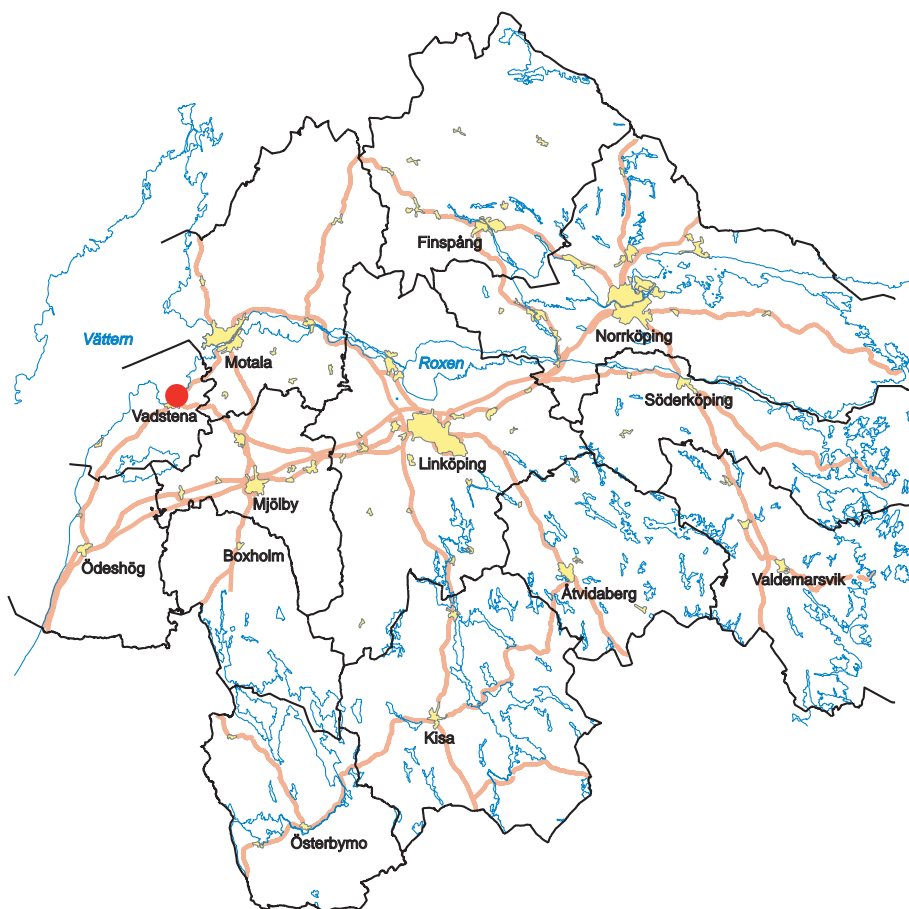
Ö S T E R G Ö T L A N D S L Ä N S M U S E U M
A V D E L N I N G E N F Ö R A R K E O L O G I

Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013 - 23 03 00 • Fax 013 - 12 90 70
info@ostergotlandslansmuseum.se • www.ostergotlandslansmuseum.se

Sammanfattning

Östergötlands länsmuseum utförde en arkeologisk förundersökning den 11 mars 2002 i kv Skulptören 17, Vadstena stad och kommun. Förundersökningen utfördes i samband med borringen för en bergvärmepumpsanläggning. Arbetet utfördes på uppdrag av fastighetsinnehavaren Marianne Karlsson. Vid förundersökningen påträffades inget av arkeologiskt intresse.

Mats Magnusson
antikvarie





Figur 2. Utdrag ur digitala Fastighetskartan undersökningsområdet markerat. Skala 1:10 000.

Inledning

Östergötlands länsmuseum utförde en arkeologisk förundersökning, i form av antikvarisk kontroll, i samband med schaktningar för bergvärmepumpsanläggning i kv Skulptören 17, Vadstena stad och kommun. Förundersökningen utfördes efter beslut från Länsstyrelsen i Östergötlands län.

Uppdragsgivare var fastighetsinnehavare Marianne Karlsson som även svarade för de arkeologiska kostnaderna. Ansvarig för förundersökningen var Viktoria Björkhager och ansvarig för utformningen av rapporten var undertecknad.

Områdesbeskrivning

Inom Vadstena stadsområde är spår efter förhistoriska lämningar sparsamma. Lösfynd från sten- och bronsålder har påträffats inom området, men i sådan omfattning att de hittills tolkats som tappade eller ditförda föremål. Väster om staden har brandgravar från äldre järnålder undersökts och söder och sydost om staden finns ett gravfält samt ett par gravar från yngre järnåldern (se bl a Karlsson, i manus). På klosterkyrkogården finns en runsten, vars ursprungliga placering är okänd. Den s.k. "Vadstenabrakteaten", en guldbrakteat från folkvandringstid, har även den en osäker proveniens.

Den äldsta belagda bebyggelsen på platsen är en romansk stenkyrka som någon gång under sent 1300-tal – tidigt 1400-tal ersattes av en stadskyrka i baltisk gotik. Tack vare bl a fyndet av ett tidigkristet begravningsmonument en s.k. "Eskilstunakista" från 1000-talet så antar man även att det har funnits en föregångare till den romanska kyrkan på denna plats (Lundberg, i manus a). Enligt Vadstena klostera äldsta jordebok så bör även byn, som föregick staden, ha varit relativt stor.

Under medeltidens tidigare del sägs här även ha funnits en kungsgård. Denna kungsgård utvecklades under andra halvan av 1200-talet till en palatsliknande anläggning som residens för Bjälboätten. Strax efter mitten på 1300-talet donerades kungsgården till inrättandet av den heliga Birgittas klosterstiftelse. I samband med klosteretableringen började staden växa fram och fick sina stadsprivilegier år 1400.

Området där slottet idag ligger kallades under medeltiden för Sanden och var en stadsdel med stensatta gator och stadsgårdar med hus från 1400-talet. Invånarna avhystes och bebyggelsen jämnades med

marken när Gustav Vasa år 1545 anlade en borg här som en viktig punkt i rikets inre försvar. Knappt tio år efter byggstarten ledde önskemålen om kungaviter och representationssalar till att borgen gjordes om till ett renässansslott. Johan III lät i sin tur ytterligare bygga ut slottet under 1570-talet. Karl den IX slutförde bygget omkring 1605 (Hasselmo 1982).

Det aktuella området ligger i utkanten av Vadstenas medeltida stadsområde, RAÄ 21. Östergötlands länsmuseum har vid tidigare arkeologiska förundersökningar i kvarteret påträffat kulturlager. Vid undersökningen på Skänningegatan 9 som utfördes 1994 påträffades kulturlager samt en fragmentarisk stenläggning som kan ha tillhört en gårdsplan eller en husgrund (Feldt och Skoglund 1994). Inom kv Skulptören 3 dokumenterades flera nivåer med kulturlager av olika typ (Skoglund 1996). I augusti 2001 utförde Östergötlands länsmuseum en antikvarisk kontroll i kv Skulptören 21 och fann då ett 0,1 m tjockt lager humös lera på ett djup av ca 0,4 m, detta lager tolkades som ett eventuellt odlingslager (Björkhager 2002).

Syfte

Syftet med förundersökningen var att, om möjligt, se till att lagskyddade fornlämningar inte berördes av markingreppen. Fornlämningar som framkom skulle dokumenteras avseende karaktär och omfattning samt om möjligt dateras. Förundersökningens resultat skulle kunna ligga till grund för länsstyrelsens fortsatta beslut i ärendet.

Metod och dokumentation

Den arkeologiska förundersökningen utfördes i form av en antikvarisk kontroll. Det aktuella området låg på tomtmark i kv Skulptören 17. Schaktet var totalt ca 10 löpmeter. Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum.

Resultat

Vid den antikvariska kontrollen påträffades ett matjordslager på ca 0,2 m och där under omrörda kulturlager ned till schaktdjupet på 0,6 m. Inget övrigt av arkeologiskt intresse påträffades.

Referenser

Björkhager V. 2002. *Kv Skulptören 21*. Vadstena stad och kommun, Östergötlands län. Östergötlands länsmuseum, Rapport 44:2002.

Hasselmo M. 1982. *Vadstena. Rapport Medeltidsstaden 36*. RAÄ & SHM.

Feldt A-C & Skoglund M. 1994. *Skänningegatan 9, kv Skulptören 15, RAÄ21*. Vadstena stad, Östergötland. Arkeologisk förundersökning. Rapport. Östergötlands länsmuseum.

Karlsson E. Slutundersökning vid Kvarnbacken i Vadstena. I manus. ÖLM

Lundberg A. Förundersökning vid Rödtorpet i Vadstena. I manus. ÖLM.

Skoglund M. 1996. *Kv Skulptören 3, Östra Rännevalen 12, RAÄ21*. Vadstena stad, Östergötland. Arkeologisk förundersökning. Rapport. Östergötlands länsmuseum.



Figur 3. Situationsplan över det aktuella området. Skala 1:2 500.

Tekniska uppgifter

Fastighet	Kv Skulptören 17
Stad	Vadstena
Kommun	Vadstena
Län och landskap	Östergötland
Ekonomiska kartans blad	084 69 (8E 6j Vadstena)
Koordinater	X 6480881, Y 1447013
Koordinatsystem	RT90 2,5 gon V
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning, antikvarisk kontroll
Länsstyrelsens dnr	431-18299-01
Länsstyrelsens handläggare	Bror-Tommy Sturk
Länsstyrelsens beslut	2002-02-18
ÖLM dnr	35/02
ÖLM projektnr	Ä6066
Uppdragsgivare	Marianne Karlsson, Södertälje
Kostnadsansvarig	Marianne Karlsson, Södertälje
Projektledare	Viktoria Björkhager
Rapportarbete	Mats Magnusson
Fältarbetstid	2002-03-11
Totalt undersöktes	Ca 10 löpmeter
Fynd	Nej
Foto	Nej
Analyser	Nej
Grafik	Johan Levin
Renritning	-
Grafisk form	Johan Levin
Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum.	
Ur allmänt kartmaterial	© Lantmäteriverket. Ärende nr MS2006/02241
ISSN 1403-9273	Rapport 2008:20 © Östergötlands länsmuseum



Östergötlands länsmuseum utförde en arkeologisk förundersökning den 11 mars 2002 i kv Skulptören 17, Vadstena stad och kommun, Östergötland. Förundersökningen utfördes i samband med borringen för en bergvärmepumpsanläggning. Vid förundersökningen påträffades inget av arkeologiskt intresse.